

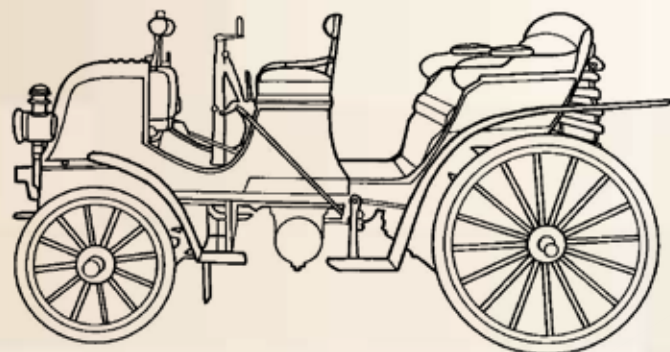
Zanimivejše karoserijske oblike starodobnih osebnih avtomobilov

Avtor: Vladimir Perkič

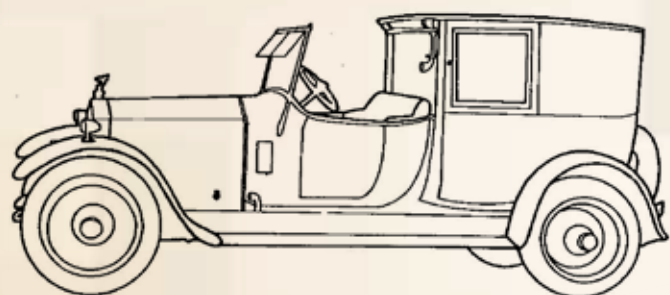
Površna definicija karoserijskih oblik osebnih vozil, ki se uporablja v skladu z našo zakonodajo o cestnih vozilih, namreč limuzina, kupe in kabriolet, me je spodbudila, da napišem ta prispevek za naše Glasilo. Pred nekaj leti so bile karoserijske oblike starodobnih osebnih avtomobilov od nastanka pa do danes tudi tema izobraževanja tehničnih komisarjev Zveze SVS in mislim, da je koristno tej temi posvetiti nekaj pozornosti tudi širšemu avditoriju, predvsem pa ljubiteljem starodobnikov in entuzijastom, ki jih ta tematika zanima.

Omejili se bomo na definicijo in prikaz karakterističnih karoserijskih oblik iz posameznih obdobij od nastanka avtomobila – torej prednikov, veteranskega obdobja (imenovanega tudi »Brass era cars« - tako so jo poimenovali v Ameriki, zaradi obilice medeninastih delov na vozilih v obdobju do I. svetovne vojne, oz. »Edwardian era«, kot so jo poimenovali na otoku v obdobju vladavine kralja Edwarda VII). Sledi obdobje izrednih kreacij, tudi art deco style, po I. svetovni vojni – pa imenovano tudi Vintage obdobje, ki je praktično trajalo vse do konca 30-tih let, ko se je pričela II. svetovna vojna.

Konec 19. stoletja, ko se pojavijo prva vozila z motorji z notranjim izgorevanjem na tekoča goriva, so prve avtomobilске karoserijske oblike zaznamovale kočije in njim podobna štirikolesna vozila. Med temi so bile »Vis-a-Vis«, »Dos-a-Dos«, »Brougham« in »Victoria«.

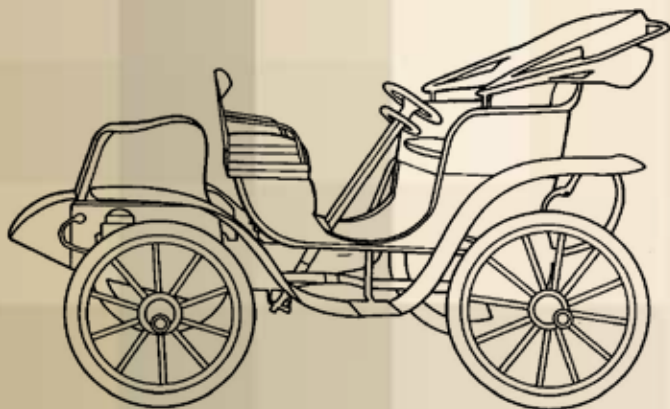

Voznik in sopotniki sedijo drug za drugim

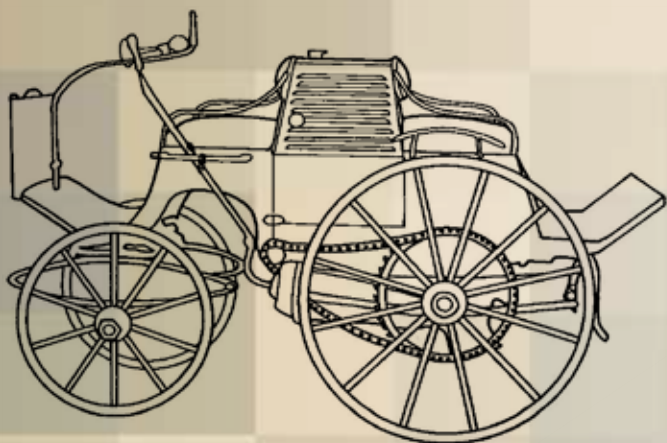

Voznik sedi na prostem, ostali pa v kabini

V tistem času karoserijske oblike še niso bile sistemsko definirane, zato je prihajalo do konfuzije, saj so posamezni proizvajalci vozila definirali po lastni presoji. Na primer Louis Renault je svojega prvenca imenoval »Voiturette« - voziček. Panhard-Levassor, eden od pionirjev v francoski proizvodnji avtomobilov pa je sorodno karoserijsko obliko na modelu 1898 poimenoval »Vagonette« - vagonček. V obeh primerih gre za odprt enostaven dvosed, opcijsko s platneno streho.

Voznik in sopotniki si sedijo nasproti

Voznik in sopotniki sedijo nasproti s hrbti

Panhard & Levassor – Vagonette 1889

Renault - Voiturette 1889

V Ameriki v tistem času tovrstno karoserijsko obliko poimenujejo »Runabout« - premikajoča stvar. Šele nekaj kasneje pridobi oblika tradicionalni naziv za dvosedežno športno vozilo, imenovano »Roadster«.

Hupmobile – »Runabout« 1909

V 20-tih letih prejšnjega stoletja, ko je dobila avtomobilska industrija nov zagon, pa se pojavi množica karoserijskih delavnic ali »Coachbuilders«, ki so izdelovale karoserije osebnih vozil po naročilu lastnika. Avtomobilski proizvajalci nosilnih šasij s podvozjem in pogonskimi motorji so bili zainteresirani za prodajo svojih delov, saj je bil s tem med kupci povečan interes – povečanje prodaje. Izhajajoč iz tega dejstva so na osnovnih vozniških šasijah nastajale različne oblike, do izraza pa je prišla domišljija in kreativnost v posameznih karoserijskih delavnicah. V tem času se močno uveljavi 4 ali 5 sedežna karoserijska oblika »Torpedo«, ki jo je prvi izdelal Belgijec Theo Masui že leta 1908, sicer trgovec z avtomobili v Londonu. Gre za zelo vitko karoserijo, izdelano iz lesenega okvirja in pločevine, s platneno streho in brez stranskih oken. Ta oblika se je v splošnem imenovala tudi »Tourer« in se je ohranila vse do konca 30. let. Je štiri ali več sedežnik z dvojimi ali štirimi vrati ob straneh. Ob nastanku avto ni imel stranskih oken in ne strehe. Kasneje se je pojavila platnena streha, tudi stranska okna iz folije, vpeta na kovinskih okvirjih. Alternativna zaščita pred dežjem je lahko bilo tudi tenaou cover (platneno pokrivalo kabine).

Citroen B14 »Torpedo« 1927

Naslednja karoserijska oblika, ki je ob »Tourerju« predstavljala najbolj množično karoserijsko obliko v dvajsetih letih in se je ohranila do današnjih dni, pa je »Saloon«. Tako imenovan zaprt avto s trdo streho, z dvojimi ali štirimi vrati ob strani, štirimi ali šest stranskimi okni ter prtljažnim prostorom zadaj; v Srednji Ameriki imenovan tudi »Sedan«, pri nas pa limuzina, ki to v resnici ni.

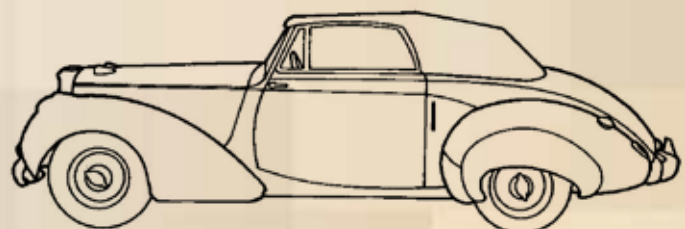

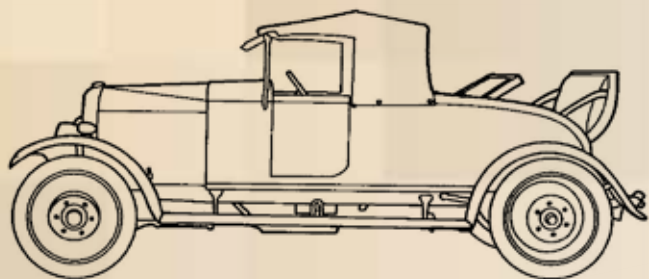
Citroen B12 »Saloon« 1926

Ti dve karoserijski obliki kot najmnogičnejši so proizvajalci avtomobilov v glavnem izdelovali sami. Kot že omenjeno, pa so se karoseristi odločali za izdelavo karoserij po naročilu, torej manj množično prisotnih oblik. Osnova za te pa so se vseeno izkristalizirale in predhodno definirale. To so bile naslednje oblike:

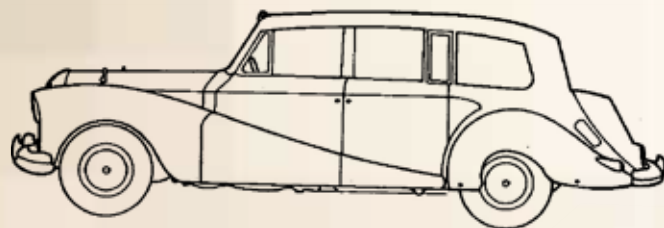
- »Drop head coupe« ali kabriolet
- »Dickey« ali kabriolet s pomožnim sedežem zadaj
- »Fixed head coupe« ali kupe
- »Roadster« ali športni dvosed s platneno streho ali brez nje

Imenovan tudi kabriolet ali convertible je 2 ali 2+2 sedežno osebno vozilo z zložljivo platneno streho, z dvoje vrat in dvoje fiksnimi stranskimi okni v okvirju vrat oz. strehe.

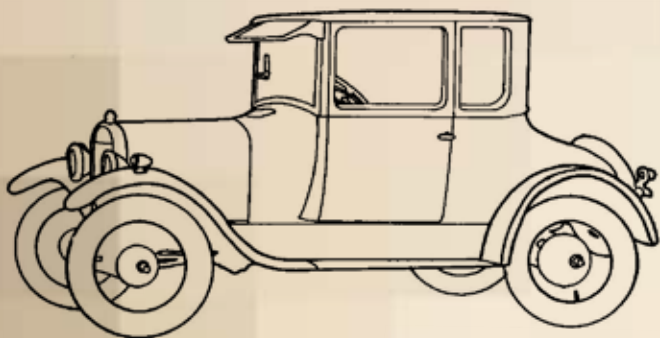

Posebna izvedba Drop-head-Coupe-ja ali kabrioleta je bil Dickey. V bistvu gre za dodatni oblazinjen sedež v prtljažnem prostoru na prostem – ki je bil običajno namenjen taščam....

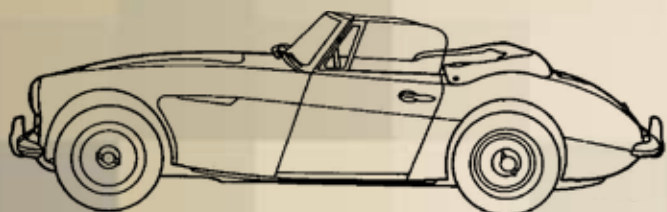
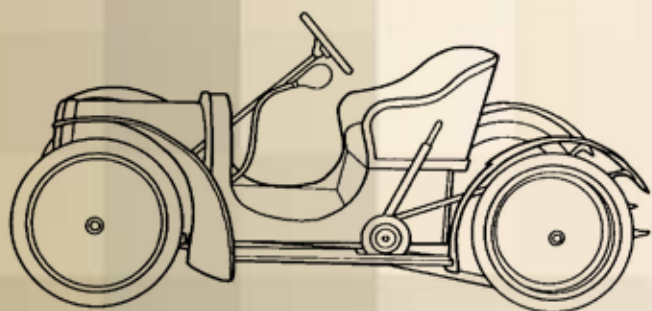

Limuzina (ang. Limousine) je predvsem mestno vozilo - tudi taxi. S stekleno steno je ločen prostor med voznikom ter kabino zadaj.

Imenovan tudi Doctor's coupe v 20. letih, po II. svetovni vojni tudi GT (predvsem pri italijanskih in nemških proizvajalcih). Je športno vozilo s fiksno trdo streho, ima dvoje vrat. Poleg stranskega okna v vratih je možno tudi manjše stransko okno zadaj v izvedbi 2+2 sedeža. To karoserijsko obliko v splošnem imenujemo kupe – tudi pri nas.

Oglejmo si še nekaj ekstravagantnih karoserijskih oblik, ki so se pojavile med obema vojnama in so bile plod ustvarjalnosti nekaterih karoserijskih delavnic. Znani francoski karoserist Henri Labourdette je izdeloval lesene karoserije iz mahagonija imenovane »Skiff« ali čolnu podobne karoserije. Posamezne deščice so bile fiksirane na nosilni okvir s pomočjo nekaj tisoč bakrenih kovic. Takšne karoserije so bile mnogo lažje od klasičnih v kombinaciji les – pločevina. Bile pa so dražje od običajnih, zato so jih izdelovali za prestižnejša vozila, izključno po naročilu.

Roadster je najznačilnejša oblika drznega in živahnega športnega dvosedežnega avtomobila z zlozljivo streho ali brez nje, ki uživa najdaljšo popularnost. Vozilo ima dvoje vrat, v predvojnih izvedbah lahko tudi samo vrata na voznikovi strani ali celo brez vrat z vstopom preko stranske stene vozila - pri vozilih lahke izvedbe (cyclecars).

V povojnih izvedbah dobivajo roadsterji zaradi varnostnih standardov opremo notranjosti po

Delage GL 1924 Labourdette »Skiff«, ki je specialna izvedba

Bugatti 57SC 1937 Atlantic - kupe

»Torpedo« karoserije

Amilcar CGS 1924 »Skiff« - Roadster

Austro Daimler 6C 1930 - »DHC« - kabriolet